

Korporátní souvislosti převodu podniku na zahraniční právnickou osobu

Vrchní soud v Praze rozhodnutím 14 Cmo 196/2013 ze dne 30. května 2014 rozhodl o aplikovatelnosti ustanovení § 67a obchodního zákoníku na zahraniční společnost, a to v situaci, kdy česká společnost jako prodávající na základě smlouvy o převodu podniku řídící se českým právem, převádí podnik na zahraniční společnost.

V konkrétní situaci šlo o převod celého podniku mezi českou společností (jako prodávajícím) a družstvem zřízeným dle nizozemského práva (jako kupujícím), které v ČR podniká prostřednictvím své organizační složky. Smlouva o převodu podniku se řídila českým právem. Městský soud v Praze pak k návrhu na zápis prodeje podniku do obchodního rejstříku vyzval k předložení souhlasu valné hromady kupujícího, a to navíc ve formě notářského zápisu. Navrhovatel byl tedy vyzván, aby předložil veřejnou listinu sepsanou notářem s místem výkonu notářského úřadu na území ČR ve smyslu notářského řádu dle ustanovení § 80a a následujících. Jinými slovy, český notář měl osvědčit, že rozhodnutí bylo přijato v souladu s nizozemským právem a se zakladatelskými dokumenty kupující společnosti, jejíž vnitřní právní poměry se řídí nizozemským právem.¹

To navrhovatel odmítl a předložil prohlášení holandského notáře, že takové rozhodnutí není dle právního řádu, jímž se osobní statut družstva řídí, potřeba. Městský soud následně odmítl zápis v obchodním rejstříku provést a řízení zastavil. Proti tomuto rozhodnutí se navrhovatel odvolal a věc následně posuzoval Vrchní soud v Praze.

Vrchní soud v Praze se musel vypořádat především s následujícími dvěma otázkami:

1. zda je souhlas společníků nebo valné hromady vyžadován pouze na straně prodávající korporace nebo i u nabývajících korporace, a především
2. zda je ustanovení § 67a obchodního zákoníku součástí smluvního práva nebo korporátního práva. Ve druhém případě by pak bylo na místě, při posuzování platnosti úkonu, aplikovat právní normy státu, podle jehož právního řádu byla založena a který upravuje i způsob jejího jednání a platnost jejích úkonů.

Souhlas valné hromady kupujícího s prodejem podniku

Vrchní soud rozhodl, že souhlas dle § 67a obchodního zákoníku je potřeba jak na straně prodávajícího, tak i na straně kupujícího. Ve svém rozhodnutí argumentoval tím, že původní znění před novelou provedenou zákonem č. 56/2006 Sb, které platilo až do 7.3.2006, upravovalo problematiku nakládání s podnikem společnosti obdobně jako spojování podniku sloučením, kdy při prodeji podniku často dochází ke spojování podniků (v případě nabyvatele) a zároveň k rozdělení podniku (v případě prodávajícího). Vrchní soud dále uvedl, že soudní praxe pak došla k závěru, že z důvodu podobnosti s fúzí sloučením, u které muselo dojít ke schválení valnými hromadami všech zúčastněných společností, se požadavek ustanovení § 67a obchodního zákoníku vztahoval na obě smluvní strany smlouvy o prodeji podniku a odkazoval

¹ Navíc forma právnické osoby kupujícího je družstvem dle nizozemského práva, což je forma právnické osoby svou povahou blízká se družstvem dle českého práva. Dle českého práva se ale notářský zápis pro takové rozhodnutí členů družstva ve smyslu § 67a resp. § 239 odst. 4 písm. h) obchodního zákoníku vůbec nevyžaduje.

na rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. března 2010, sp. zn. 29 Cdo 3023/2007. Vrchní soud dále uvedl, že zákon č. 56/2006 Sb. sice odkaz na fúzi odstranil, nicméně z tohoto nelze dovozovat, že by ke smlouvě, na základě které dochází k převodu podniku, postačil jen souhlas valné hromady strany převádějící.

Teleologickým výkladem pak toto Vrchní soud odůvodnil ochranou majetkové struktury obou zúčastněných společností, nikoli jen společnosti, jež část nebo celý podnik prodává, ale i společnosti nabývající, aby jejich společníci rozhodnutím statutárních orgánů společností nemohli být poškozeni na svých právech (vliv na podnikatelskou činnost, ziskovost společnosti, návratnost investice, výhodnost jen pro některou stranu smlouvy apod.). Z toho, že ustanovení § 67a obchodního zákoníku bez dalšího stanoví, že ke smlouvě, na jejímž základě dochází k převodu podniku nebo jeho části musí být udělen souhlas společníků nebo valné hromady, **dle názoru Vrchního soudu vyplývá, že musí jít o souhlas valných hromady obou smluvních stran.**

Aplikovatelnost §67a obchodního zákoníku na zahraniční korporaci

Ustanovení § 67a obchodního zákoníku je zařazeno do části II., hlavy I., dílu I. obchodního zákoníku, tj. v části upravující obecná ustanovení obchodních společností. Schvalování smluv uvedených v § 67a obchodního zákoníku je pak konkrétně svěřeno do působnosti valné hromady. **Z hlediska systematického výkladu** tak lze interpretovat citovaná ustanovení jako ustanovení práva obchodních společností upravující působnost orgánů společností, tj. vnitřní právní poměry společností.

Ustanovení § 67a obchodního zákoníku v původním znění bylo do obchodního zákoníku vloženo zákonem 370/2000 Sb., a dle bodu 58 důvodové zprávy: „*Účelem tohoto opatření je ochrana společníků i věřitelů a zajištění dostatečných informací pro možnost přijetí kvalifikovaného rozhodnutí společníky*“. Smyslem uvedených ustanovení (jak již plyne z důvodové zprávy) je „*chránit společníky v případech, že dochází k dispozici s podnikem nebo jeho částí, neboť tyto dispozice mohou podstatným způsobem ovlivnit hodnotu podílu společníka na společnosti a zcela zmařit záměr, s nímž společník podíl na společnosti nabýval*“² (obdobně pak také další autoři např. I. Štenglová³, P. Čech⁴). Lze tak uzavřít, že i **z hlediska teleologického výkladu** jde o ustanovení práva obchodních společností, upravující působnost orgánů společností, tj. vnitřní právní poměry společností.

Ustanovení § 22 obchodního zákoníku stanovilo, že: „*Právní způsobilost, kterou má jiná než fyzická zahraniční osoba podle právního řádu, podle něhož byla založena, má rovněž v oblasti českého právního řádu. Právním řádem, podle něhož byla tato osoba založena, se řídí i její*

² Dědič, J. a kol., Obchodní zákoník. Komentář I. - IV. díl. 1. vyd. Praha: Nakladatelství POLYGON, 2002, s. 528.

³ „Dispozice s podnikem nebo jeho částí je závažným zásahem do podnikatelské činnosti, když zbavuje společnost (bezprostředně nebo potenciálně) všech nebo části prostředků, se kterými doposud podnikala, a spolu s tím i rozpracovaných zakázek....“ Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M.: Obchodní zákoník. Komentář, 12. vydání, C. H. Beck, Praha 2009, s. 266.

⁴ „... klíčovou zásadou, ze které vychází řada ustanovení v právní úpravě kapitálových obchodních společností, je princip příkazující, aby o vážných zásadách do kapitálové, majetkové, ale i organizační základny akciové společnosti či společnosti s ručením omezeným rozhodovali akcionáři (společníci) na valné hromadě, a to zásadně kvalifikovanou většinou. Představenstvo či jednatelé mají sice výlučnou působnost k obchodnímu vedení společnosti, kapitálovou, majetkovou a organizační strukturu společnosti však o vlastní vůli zásadně nesmí modifikovat, ledaže je k tomu zákon výslovně opravňuje.“ Čech, P. Vymezení části podniku a působnost valné hromady, Právní rádce, 2006, č. 11, s. 5.

vnitřní právní poměry a ručení členů nebo společníků za její závazky.“ Ustanovení § 22 obchodního zákoníku zakotvující inkorporační princip tak činí vnitřní právní poměry (osobní statut) závislými na právním řádu, podle něhož byla tato osoba založena.

Obsahem vnitřních právních poměrů (osobního statutu) pak lze rozumět *„vznik společnosti, její právní povahu, právní způsobilost společnosti včetně oprávnění jednat za společnost, její vnitřní vztahy, zčásti vnější vztahy, změnu a zánik společnosti a případně některé další otázky“*⁵ (obdobně jiní autoři, např. I. Štenglová⁶ nebo Z. Kučera⁷).

Výše uvedený názor odvolatele pak Vrchní soud v Praze potvrdil a uzavřel, že: *“Pokud je ... jednou ze smluvních stran zahraniční právnická osoba, je namísto při posuzování platnosti jejího úkonu aplikovat právní normy státu, podle jehož právního řádu byla založena a který tedy upravuje i způsob jejího jednání a platnost jejích úkonů. V daném případě je stranou kupující nizozemská právnická osoba, platnost jejího úkonu je tedy nutné posoudit podle nizozemské právní úpravy. Jestliže je tedy notářem osvědčeno, že dle nizozemského práva ani dle stanov nepotřebuje k uzavření smlouvy souhlas jejích společníků, byla smlouva o prodeji podniku ze strany této společnosti platně uzavřena již v okamžiku, kdy byla podepsána statutárním orgánem. Důvod pro odmítnutí návrhu shledaný soudem prvního stupně tak nebyl dán.”*

Úprava v novém občanském zákoníku, zákonu o obchodních korporacích a použitelnost předmětného rozhodnutí

Dle našeho názoru je výše uvedené rozhodnutí analogicky aplikovatelné i dnes s níže uvedenými změnami.

Převod závodu je i dnes zásadně podmíněn souhlasem valné hromady a tato úprava je obsažena v ustanovení vymezujícím působnost valné hromady (např. § 190 odst. 2 písm. i ZOK nebo § 421 odst. 2 písm. m ZOK). Jak systematickým výkladem, tak teleologickým lze opět dojít ke stejným výsledkům, a to, že toto ustanovení má stále stejnou povahu, tj. ustanovení upravující vnitřní právní poměry korporací.

Dle ustanovení § 30 nového zákona o mezinárodním právu soukromém a procesním *“Právní osobnost právnické osoby a způsobilost jiné než fyzické osoby se řídí právním řádem státu, podle něhož vznikla. Tímto právním řádem se řídí i obchodní firma nebo název a vnitřní poměry takové osoby, poměry mezi takovou osobou a jejími společníky nebo členy a vzájemné poměry společníků nebo členů, ručení společníků nebo členů za závazky takové osoby a kdo za*

⁵ Pauknerová, M.: Společnosti v mezinárodním právu soukromém. Praha: Karolinum, 1998, s. 143.

⁶ „Toto ustanovení je kolizní normou určující osobní statut právnické osoby. Její právní způsobilost, tj. způsobilost k právům a k právním úkonům, a rovněž jak její vznik, existence, tak i zánik, a dále její vnitřní poměry (zejména vztahy mezi společníky a společností, součinnost orgánů apod.) se řídí právním řádem státu, podle něhož byla právnická osoba založena.“ Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M.: Obchodní zákoník. Komentář, 12. vydání, C. H. Beck, Praha 2009, s. 59.

⁷ „Osobní statut právnické osoby především rozhoduje o tom, zda určitý útvar je právnickou osobou. Dále se jím řídí i další otázky, jako je název právnické osoby, kterými orgány právnická osoba činí právní úkony, vnitřní právní poměry a organizační záležitosti právnické osoby, její statuty nebo statut a jejich změny, práva a povinnosti společníků a členů právnické osoby (např. akcionářů v akciové společnosti), převod obchodních podílů a členských práv, povaha listin prokazujících členská práva (zda jsou cennými papíry, např. akcie) a zánik právnické osoby; dále také ručení společníků nebo členů za závazky právnické osoby (srov. § 22 obch. zák.).“ Kučera, Z.: Mezinárodní právo soukromé, 6. upravené a doplněné vydání, Brno: nakladatelství Doplněk, 2004, s. 261.

osobu jako její orgán jedná, jakož i její zánik.“ I nová úprava vychází z toho, že vnitřní poměry korporací se řídí právním řádem státu, podle něhož vznikla.

Nově však dle ustanovení § 2180 odst. 1 nového občanského zákoníku nabývá kupující, který je zapsán ve veřejném rejstříku, vlastnické právo⁸ k závodu jako celku až zveřejněním údaje, že uložil doklad o koupi závodu do sbírky listin. Toto ustanovení je dle našeho názoru nešťastné hned z několika důvodů:

- činí závislým účinnost smlouvy na veřejnoprávním úkonu, což může být v praxi velmi nepříjemné zejména při převodech, které vyžadují perfektní načasování (nebo v případě chybného rozhodnutí prvostupňového rejstříkového soudu, viz případ výše),
- formulace „zveřejněním údaje“ není příliš jasná a může být interpretována buď jako zveřejnění v Obchodním věstníku⁹ nebo v obchodním rejstříku¹⁰,
- s ohledem na případ výše (tj. právnické osoby podnikající v ČR prostřednictvím své organizační složky zapsané v „českém“ veřejném rejstříku) není jasné, zda má k založení dokumentu a zveřejnění údaje dojít:

1. jak v zahraničním „veřejném rejstříku“, resp. zahraničním „obchodním věstníku“ ohledně zahraniční právnické osoby, tak i v českém veřejném rejstříku (tj. v obchodním rejstříku), resp. českém Obchodním věstníku ohledně organizační složky, nebo
2. pouze v českém veřejném rejstříku, resp. v českém Obchodním věstníku ohledně organizační složky, nebo
3. pouze v zahraničním „veřejném rejstříku“, resp. v zahraničním „obchodním věstníku“ ohledně zahraniční právnické osoby.

Dle našeho názoru by se výše uvedená povinnost uložení dokumentu a zveřejnění údaje, s ohledem na případ uvedený výše, měla vykládat tak, že:

- zveřejněním údaje je zveřejnění v Obchodním věstníku (měl by být upřednostněn výklad ve smyslu § 3018 NOZ),
- uložení předmětné listiny je nutné pouze ve sbírce listin českého veřejného rejstříku u konkrétní organizační složky (tj. ve Sbírce listin obchodního rejstříku), a obdobně je nutné pouze zveřejnění tohoto údaje v českém Obchodním věstníku (ledaže jí obdobná povinnost plyne i z cizího právního řádu).

Výše uvedené rozhodnutí je tak dle našeho názoru zásadně aplikovatelné i podle nové právní úpravy s výše uvedenými modifikacemi vyplývajícími z ustanovení § 2180 odst. 1 nového občanského zákoníku.

Autoři: Jiří Absolon, Michal Zahradník (DELTA legal, advokátní kancelář s.r.o.)

Tento dokument je pouze všeobecnou informací, není právní radou a nemůže nahradit právní radu v konkrétním případě.

⁸ A to včetně vlastnického práva k nemovitostem. Vklad do katastru nemovitostí má již jen deklaratorní povahu.

⁹ Ve smyslu ustanovení § 3018 NOZ.

¹⁰ Jazykový výklad § 2180 odst. 1 NOZ.